

ביאור סוגי' בפרשה

מהרב אברהם גוטל ר"י דביר הקדש מ.ע.

נביא שקר

א. אך הנביא אשר יזיד לדבר בשמי את אשר לא צויתיו לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא. וכי תאמר בלבבך איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ה'. אשר ידבר הנביא בשם ה' ולא יהי' הדבר ולא יבא הוא הדבר אשר לא דברו ה' בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו. פרשתן חמישי משמע שהמדד לנביא שקר הוא עניין מציאותי האם בא מה שאמר או שלא בא הדבר שעליו התנבא דא עקא שרק שבוע שעבר למדנו כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום ונתן אליך אות או מופת. ובא האות והמופת אשר דיבר אליך לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם. לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי מנסה ה' אתכם הישכם אהבים את ה"א בכל לבבכם ובכל נפשכם ראה שלישי. הנה מפורש שגם כשבא האות והמופת עדיין אולי זה נסיון א"כ חזרה ביתר שאת וביתר עוז השאלה איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ה'.

ב. ובעצם רש"י שואל זאת בפרשתן מני' ובי' דהרי כמה פס' לעיל כ' נביא מקרבך מאחריך כמוני וכו' אליו תשמעון ויתר מזה כ' והי' האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרוש מעמו. א"כ חייבים לשמוע אל הנביא. מאידך אולי מנסה ה' אתכם כבפרשת ראה. ואיך נדע שהרי אם תאמר שאם לא התקיים זה נבואת שקר אז אם התקיים זה נבואת אמת וא"כ בכה"ג חייבים לשמוע לו אבל איך ניתן לחייב לשמוע לו כשזה עדיין יכול להיות רק נסיון.

ג. הר"מ ביסודי התורה ז' ז' מבאר שלא בגלל האות והמופת זה מכריח שמדובר בנביא אמת רק א' שמפורסם לצדיק ומוכשר לנביאות והוא עושה אות ומופת כי אז הוא נהפך לנביא ואז הוא יכול גם לתת הוראת שעה כאלוהו בהר הכרמל שעשה שחוטי חוץ לצורך אותה השעה. אבל אם לא התאמת אצלנו שהוא נביא המצווה לשמוע לו 'לא מתחילה' כי גם אם הביא אות ומופת אולי הוא קוסם ומכשף וכ"ז רק נסיון מהי"ת.

ד. אומר הרמב"ן שאולי לדברי הר"מ האלו התכוון רש"י כשאמר א"כ הוא מומחה לך שהוא 'צדיק גמור' הכוונה שבדקנו כבר בפרמטרים אחרים שהוא צדיק וראוי לנבואה אבל עדיין אין זה מספיק כי אז גם צריך את האות והמופת שאם יאמר נבואה עתידית שיקרה משהו ולא קרה זה וודאי הוכחה שהוא נביא שקר.

כלו' אם לא בא האות והמופת וודאי מדובר בנביא שקר אך אם בא האות עדיין השאלה מי נתן אותו האם מדובר בא' שנראה אמין או שמגיע א' לא מוכר ומתחיל להתנבא כאן יכול שהוא כש"ץ ושאר נביאי השקר שקמו בעם ישראל שר"י. והרמב"ן באריכות מחזק דברים אלו.

ה. הנה האוה"ח הקד' מקשה כמה קושיות בפרשתן הנה לאחר הציווי לשמוע לנביא אמת כתוב אך הנביא ועובר לדיני נביא שקר מקשה האוה"ח הקד' א. מה זה 'אך' הנביא ומה זה אשר 'יזיד' וכי מה זה משנה אם הוא מזיד בזה הרי לכאורה א' שינבא בשוגג בשם ע"ז לכאורה גם חייב מיתה אז בעבור מה נכתב אשר יזיד ומדוע הקדים אך הרי יכל הכ' לומר ואם ידבר אשר לא צויתיו או בשם אלוהים אחרים ומת.

ב. אם לא יבא הדבר פשיטא שזה לאה מה' ומה טעם לומר זאת.

ג. אשר ידבר בשם ה' ולא יהי' וכו' מדוע בפסוק זה נאמר 'בשם ה' ' כשבפס' דלעיל כ' אשר ידבר 'בשמי' את אשר לא צויתיו לדבר.

ד. מה זה 'הוא הדבר' אשר לא דברו ה' מה ההדגשה 'הוא' הדבר הרי וודאי שכיוון שהדבר לא הגיע ממלא הוא נביא שקר וא"כ וודאי לא דברו ה'.

ומביא את הכ' במ"א פכ"ב הסיפור המדהים המופיע שם שכל הנביאים הנתבאו לאחאב ללכת למלחמה על רמות גלעד ואמרו עלה והצלח חוץ ממיכיהו טען לא יחזור משם חי ואכן שם נהרג בקרב. ושאלו את מיכיהו איך כולם מתנבאים עלה והצלח והוא מתנבא הפוך והתשובה מצמררת. שרוח יצאה מהי"ת להטעות את הנביאים כדי לגרור לפתות את אחאב ללכת למחמה וליפול שם. מביא האוה"ח שבחידושויו על הנביאים וחבל על דאבדוין לא ידוע לנו על חידושים אלו מקשה ג' קושיות א. איך בתחילה גם מיכיהו 'נפל' ברוח שהיא רוח נבות ואמר עלה והצלח כשאר הנביאים ואם כבר נפל אז איך בסוף הצליח להשתחרר מהרוח ולהתנבא אמת ב. איך הרוח לא קיים את השליחות ונתן למיכיהו לומר אמת ג. איך מיכיהו מתנבא אמת ו'הורס' את התכנית של הבו"ע להפיל את אחאב במלחמת רמות גלעד והולך ומגלה את הסוד לאחאב עצמו. ונלע"ד שקושי' זו אפר ליישב כי כפי שרואים אחאב 'לא ספר' את הנבואה האחרונה הוי אומר אתה תעשה את המוטל עליך ותן לבו"ע להסתדר עם תכניותיו... ודו"ק

מאריך שיש כזו מציאות שה' ישלח נבואת שקר בידי נביאי אמת ע"י רוח שיכולה להטעותם וזאת כדי להטעות את עם ישראל ואז אף על זאת שזו נבואה שלא דברה ה' עכ"ז כיון שלא הי' זה בזדון אלא באונס כי הרוח הטעתם כבר לא חייבים מתה.

לכן קודם חיוב מיתה בנביא שקר צריך להקדים שאך הנביא שיזיד להדגיש רק אם זה בזדון חייב מיתה אך אם רוח הטעתו אין עליו אשמה. ודן בדברי הגמ' בסנהדרין פ"ט מדוע התחייב צדקיהו בן כנענה מיתה אם רוח נבות הטעתו.

מעתה חזרה הקושי' למקומה איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ה' אחרי שיכול להיות שרוח תטעה את הנביא. ויותר מכך הרי יוצא שאם מיכיהו לא הי' מגלה שרוח הטעתה את ד' מאות הנביאים היו הורגים את כולם על לא עוול בכפם שהרי אמרו לאחאב עלה והצלח ובסוף הרי נהרג שם.

לכן אמר אשר ידבר בשם ה' ולא יהי' הדבר מוכח שהוא נביא שקר כי ה' אלוקים אמת ולא ינוח שקר בשם ה' וזה 'הוא הדבר' כי באופן אחר יכול להיות זה מחמת רוח ולא בזדון אם לא דברו בשם ה' בגם שהוא קר אבל א"א להרגו מספק שמא היתה זאת רוח.

ושם הפסוקים זה כמעט מפורש שאמר מיכיהו עלה והצלח עד שיהושפט השביעו שידבר רק בשם ה' ובזה ברח הרוח ויכל הנביא לומר האמת ויש כאן חידוש שאף ומיכיהו לא הזכיר במפורש בשם ה' ורק הושבע בשם ה' הי' סגי בהכי.

לגבי הב' קושיות האחרונות מתרץ האוה"ח הקד' ברגע שצריך לומר נבואה בשם ה' אינו יכול לכבוש נבואתו וגם אם יחרב העולם לא יוכל להנבא שקר. ולמעשה הרוח הצליחה להטעות את אחאב גם אחרי ששמע ממיכיהו שעדיין פעל לפי הרוח ויצא לקרב ודו"ק.

